

ТЕМА

СЕРТИФИКАТ
ИМА ОКО 70
ПРОИЗВОЂАЧА

Тренд или будућност - производња воћа и поврћа без вјештачких ђубрива и пестицида

Органска храна значи квалитет и здрав живот

Народ смо који жмири и органске хране се сјетимо онда када дођемо на онкологију. И то је велики проблем. У вртићима дјеца једу виршле док постоје људи који производе квалитетну храну која би требало да се нађе и на тим јеловницима, каже Мауна Бошњак

ПИШЕ: МИЛОШ ВАСИЉЕВИЋ
milosv@glassrpske.com

Органска производња која искључује употребу синтетичких минералних ђубрива и пестицида, вјештачких арома, боја и адитива, постаје из године у годину све популарнија и у Српској, те тренутно око 70 произвођача има одобрене и додијелене сертификате за ову специфичну врсту производње. Према ријечима Драгане Зећ из Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, тачније Одјелене за биљну производњу, ово је најбрже растући сектор прехранбене индустрије у свијету, који све више маха узима и на нашим просторима.

- Добијање квалитетног и безбједног производа уз унапређење и заштиту животне средине, као и очување здравља произвођача и потрошача јесу основни циљеви органске производње. Оно што ме радује јесте то да број органских произвођача расте и код нас из године у годину. Поред сакупљачке производње шумских плодова, лековитог биља и гљива што је у годинама иза нас била основна дјелатност, све је више и оних који се почињу бавити таквом врстом производње поврћа и воћа, као и житарица - рекла је Зећ, додајући да подручје Српске располаже великим природним ресурсима који су неопходни за развој ове врсте производње.

ПРЕПОЗНАВАЊЕ
Из ресорног министарства наглашавају

да је врло важно разликовати термине домаћи и органски производ, те да је акценат на сертификату, али и самој ознаци.

- Органски производ је строго контролисан производ у свим фазама производње, од прераде до обиљежавања и стављања на тржиште, те као такав потрошачу даје сигурност да је оно што конзумира исправно. У нашој земљи је некако одомаћен назив "органски производ" за сваки производ без обзира на концепт производње, односно да ли се ради о домаћем, органском или традиционалном начину производње, што није исправно - казала је Зеџ.

Како би потрошачи добили неопходне информације о томе шта је органски производ и како га препознати и разликовати на тржишту, ресорно министарство је израдило "Водич за потрошаче" у којем је на најједноставнији начин објашњена разлика између домаћих, традиционалних и органских производа.

- Приликом куповине органских производа потребно је да потрошачи обратe пажњу на следеће термине: еко, био, еколошки, биолошки, органик, као и на лого односно ознаке на упакованим производима. Потрошачи приликом куповине органског производа имају право да од понуђача робе затраже сертификат - казала је Зеџ и навела да он мора бити истакнут на видном мјесту на којем јасно стоји шта је све сертификовано.

ПОСЛОВНЕ ПРИЛИКЕ

У органску производњу вјерује и Требињка Тамара Марић која је своју фирму "Елмар" регистровала још 1999. године. Након што су јој родитељи преминули, терет је остао на њеним леђима, а побједила је љубав ка здравом, односно органском. Није одустала, већ се максимално посветила откупом и прерадом самог лековитог биља, те производњом етеричних уља.

- На самом почетку нисмо имали никаквог искуства, па смо у склопу опреме платили и технологију у Институту за љековито биље "Јосиф Панчић" у Београду. Већ 2000. године ступили смо у контакт са швајцарским Институтом за контролу органских производа "Имо Контрол" и 2001. добили смо органски сертификат - почиње причу за "Глас" Марићева.

Тада се први пут појављују на највећем свјетском међународном сајму органских производа у Нирнбергу као излагачи. Врло брзо су њихови производи препознати по добром квалитету на свјетском тржишту. Тако

Марић: Уља извозим у више од 25 земаља свијета

Ружица Мауна Бошњак

да све до данас извозе у преко 25 земаља широм свијета, цијела Европска унија, Америка, Канада, Аустралија, Израел, Кина.

- На подручју Херцеговине расте преко 1.000 различитих врста љековитих биљака, од којих преко 300 врста имају комерцијалну вриједност. На нашој листи производа налази се преко 20 врста органских етеричних уља, међу којима су најпопуларнији смиље, кадуља, вријесак, клека, ловор, лаванда, конопљика, рузмарин - додала је Марићева.

Каже и то да сви њихови берачи сваке године пролазе обуку о правилном сакупљању љековитог биља, а неки од њих су им постали и кооперанти са којима имају уговор о узгоју разних врста љековитог биља. Уз то од 2014. године па до данас имају врло успјешну сарадњу са француском сертификатском кућом "Екоцерт".

МОТИВИ

Предсједница Удружења органских произвођача и прерађивача Републике Српске Ружица Мауна Бошњак,

која се и сама бави органском производњом ораха, љешњака, вишње и јабуке каже како је главни мотив да крене у ову авантуру било здравље и жеља да једе здраву храну.

- Већ годинама имам одговарајући сертификат за све ово што супруг и ја радимо. И прије тога смо се бавили органском производњом, јер нисмо желели да користимо хербициде и пестициде у својој исхрани и то је био основни мотив зашто смо почели. Људи не знају да је већа нутритивна вриједност у једној јабуци него у килограму овог воћа из маркета - истакла је Мауна Бошњак.

Супруг и она су, како по-

јашњава, посвећени и воде рачуна о сваком сегменту ове само наизглед незатхјевне производње.

- Бавимо се чистом органском производњом већ осам година и ми се ослањамо на биодиверзитет, јер смо створили то на нашем имању. Пуно је ту инсеката, имамо и жабе, гуштере, жекеве. У воћњаку нам расте и шумска јагода, природа чини своје -

казала је Мауна Бошњак.

ОТВОРИТИ ОЧИ

Додаје да је непроцењив број предности органске производње, али да јој се мора посветити максимална пажња.

- Народ смо који жмири и органску храну се сјетимо онда када дођемо на онкологију. И то је велики проблем. Просто се не води рачуна. У вртићима дјеца једу вирише док постоје људи који производе храну која би требало да се нађе и на тим јеловницима - истакла је она.

Према њеним ријечима, важно је нагласити да је домаће традиционално, а органско оно што је ослобођено апсолутно икаквих додатка.

- Органски произвођачи су мали произвођачи и нас би требало да буде веома много, како бисмо могли да контролишемо све неприлике. Тешка је производња у конвенционалној, а камоли у органској производњи. Прошле године смо у удружењу издејствовали подстицај од 50 одсто за капиталне инвестиције, али без ограничења, јер је до сада био лимит до 10.000 - казала је Мауна Бошњак.

Будућност органске производње умногоме зависи и од потрошача, али оно што је сигурно јесте то да шта год и колико год се произведе, неће остати код њих јер све се прода из простог разлога јер органско значи квалитет.

ПРОПИСИ

Драгана Зеџ наглашава да често ни сами произвођачи органских производа врло често нису довољно упознати са прописима.

- Има много оних који своју производњу коју обављају без минералних ђубрива и пестицида означавају као органску, биолошку, еколошку или скраћеницама био, еко, органик, иако за то не посједују валидан сертификат издат од стране овлаштене контролне организације, а који је резултат детаљне контроле од стране овлаштене организације - каже Зеџ.

Драгана Зеџ

Остварујемо суфицит у производњи млијека, јабука, крушака, корнишона, кромпира. Такође имамо висок степен самодовољности у производњи рибе, пилећег, јунећег и свињског меса. Наравно да још увијек имамо простора за напредак и то прије свега у додавању вриједности сировим пољопривредним производима, каже Бурсаћ

РАЗГОВАРАО: ВЕЉКО ЗЕЉКОВИЋ
veljkoz@glassrpske.com

Глобална економска и енергетска криза, покидани ланци снабдијевања и екстремне временске неприлике утицали су и на домаћи сектор аграра, али и поред тога не постоји значајан пад производње ни у једном важном сектору аграра и грађани Српске немају разлога за бригу од евентуалних nestaшица.

Каже ово у интервјуу за "Глас Српске" помоћник министра пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске Горан Бурсаћ, наводећи да се ресорно министарство потрудило да адекватним мјерама, подстицајима и субвенцијама, помогне домаће фармере, што је довело и до тога да овај стратешки систем буде и даље стабилан, и поред непредвидљивих временских неприлика и увезених проблема са стране, који се прије свега огледају у повећању улазних трошкова производње.

- Храна је несумњиво постала један од најважнијих ресурса и њена производња све више долази у зенит глобалног интересовања. Власти Републике Српске су у претходном периоду издвојиле значајна финансијска средства како бисмо одржали читав систем и направили га да буде што отпорнији на све спољне утицаје. Наравно да то није нимало лако, али разлога за страх нема, јер у довољним количинама производимо од млијека и меса, до воћа и поврћа - поручио је Бурсаћ.

ГЛАС: Да ли Српска производи довољно хране за своје потребе?

БУРСАЋ: Све мјере које смо претходних година спроводили довеле су до раста нивоа самодовољности у производњи основних животних намирница у Републици

ИНТЕРВЈУ

ГОРАН
БУРСАЋ,
помоћник министра
пољопривреде,
шумарства и
водопривреде
Републике
Српске

СЕКТОР
СТАБИЛАН
И ПОРЕД
ПРОБЛЕМА

Сектор аграра може да подмири потребе тржишта

Српској. Остварујемо суфицит у производњи млијека, јабука, крушака, корнишона, кромпира. Такође имамо висок степен самодовољности у производњи сирева, сирних намаза и других млијечних производа. Тако да слободно можемо рећи да без снажне прехранбене индустрије не можемо имати ни снажну пољопривредну производњу.

ГЛАС: И ово љето је показало да је без система за наводњавање тешко очекивати нормалне приносе?

БУРСАЋ: Управо тако. Суше су све веће и оне постају, нажалост, наша све већа реалност. Само у последње четири године више је уложено у системе за наводњавање него претходних 25 година, а планирана је и градња нових система у Српској на 15.000 хектара, чија је вриједност око 40 милиона марака. Поред тога, како бисмо заштитили наше усјеве, извршили смо и модернизацију система противградне заштите. Вриједност комплетног пројекта који се финансира из средстава ИРБ-а је 25 милиона марака. Ово је најсавременији и најпоузданији систем у ширем околјену.

ГЛАС: Направљен је значајан искорак и у области прогнозно-извјештајног рада.

БУРСАЋ: Систем прогнозно-извјештајне службе Републике Српске располаже са 52

мјерне станице широм Српске. Систем је постављен тако да унапријед информише произвођаче о могућностима појаве биљних болести или штеточина, што је сигнал за превентивно прскање или заштиту усјева или биљке.

То ће резултирати смањењем броја третмана током цијеле године и утицати на смањење трошкова сваког произвођача. Комуникација са корисницима ће се одвијати путем веб-апликације. Овај систем прогнозе који се даје прије појаве болести постоји само у Холандији, а развијен је од стране УНДП-а и сопствених извора. Такође, ресор има све

људске и техничке капацитете да одржи систем и његово даље унапређење.

ГЛАС: На који начин је реализована финансијска подршка сектору аграра у претходном периоду и колика су укупна издвајања?

БУРСАЋ: Финансијска подршка развоју пољопривреде и села законски је дефинисана у висини најмање шест домаћих прихода буџета и других извора. Модел финансирања аграрног сектора заснован је на три стуба. Средства аграрног буџета - овај законски основ минималног обима финансирања је испуњен у континуитету.

ОСИГУРАЊЕ УСЈЕВА

ГЛАС: Колико је и осигурање усјева од евентуалне штете врло битно?

БУРСАЋ: Нажалост, мислим да је то нека заоставштина из прошлих времена, јер наши фармери и даље немају ту навiku да осигуравају своје усјеве или воћњаке. Морам напоменути да наше министарство и у овом сегменту покушава да направи одређене позитивне помаке тако што суфинансирамо осигурање производње од разних елементарних непогода у износу од 50 одсто.

Ту су и средства Инвестиционо-развојне банке Републике Српске за кредитирање капиталних инвестиција у сектору пољопривреде и она за утоварање и откуп домаћих пољопривредних производа.

Осим тога, ту су и кредитна средства међународних организација попут Свјетске банке и ИФАД-а, која се реализују преко ресорног министарства. Укупна издвајања по свим изворима финансирања у периоду од 2018. до 2022. износе око 150 милиона марака на годишњем нивоу.

ГЛАС: Да би ова средства дала свој пуни ефекат, битно је и структура финансирања. Ваше министарство је инсистирало на реформи система подстицаја у пољопривреди у корист дугорочних инвестиција?

БУРСАЋ: Укупна средства аграрног буџета у последње четири године износе 367 милиона марака, од чега је 62 милиона или око 20 одсто

издвојено за капиталне инвестиције. Иако то учешће од 20 одсто на прву можда дјелује мало, ипак је то повећање од чак 170 одсто у односу на неки претходни период. При томе је установљен фиксни износ суфинансирања капиталних инвестиција у износу од 30 одсто поврата средстава на реализовану инвестицију, односно 40 одсто за газдинства у брдско-планинском подручју и 50 одсто за органске произвођаче.

Осим тога, поред средстава аграрног буџета, Влада Републике Српске сваке године обезбидије додатна средства како би буквално сви који испуњавају услове добили поврат средстава за инвестиције, тако да практично нема одбијених апликација усљед недостатка средстава.

Кад томе додамо и овај програм мађарске владе, за који се надамо да ће се наставити и следећих година, имамо врло стимулативне околности за домаће пољопривреднике за инвестирање у модернизацију, нове технологије и слично.

ГЛАС: Да ли и на који начин мјерите ефекте наведених инвестиција?

БУРСАЋ: Ефекте сагледавамо кроз унапријеђен технолошки ниво развоја пољопривреде и кроз модернизацију пољопривредних газдинстава. У поменутом периоду средствима аграрног буџета финансирано је повећање обима производње код више од 30.000 пољопривредних газдинстава, корисника подстицаја.

**ЗНАЧАЈАН
НОВАЦ УЛОЖЕН
У СИСТЕМ
ОДБРАНЕ ОД
СУША И ГРАДА**

Суфинансирана је набавка 10 комбајна, 1.136 трактора и 4.244 прикључка, у укупном износу од 35 милиона. Помогли смо и набавку 15 музних робота у укупном износу од 1,4 милиона КМ, изградњу 98 објеката у сточарству, те преко 350 ставки различите опреме у сточарству у укупном износу од 7,6 милиона марака. Суфинансирано је подизање више од 210 пластеника, преко 1.000 хектара нових засада воћа у укупном износу од 2,6 милиона КМ, те модернизација технолошке опреме код 247 прерађивачких објеката у укупном износу од 10 милиона.

ГЛАС: На шта ћете фокус ставити у наредном периоду?

БУРСАЋ: Покушаћемо да што више помогнемо нашим фармерима приликом куповине трактора и комбајна, што су некако највеће инвестиције. Ту је и највећи интерес наших произвођача. Поред тога, све више се показује и да је без адекватне модерне механизације све теже имати одрживу и рентабилну производњу.

ПРОЈЕКАТ

ЈАВНИ
ПОЗИВ
ТРАЈЕ ДО
14. ОКТОБРА

Грант средстава мађарске владе за подршку
пољопривредника из Републике Српске

Са мало пара до нове и модерне механизације

 PROGRESSUS
FONDACIJA ZA ODRŽIVI RAZVOJ

Пројекат подразумева додјелу бесповратних средстава фармерима - до 70 одсто субвенција за набавку нове механизације, опреме и алата мађарске производње, а пољопривредници ће моћи да остваре право на ова новчана средства у појединачном износу од 2.500 до 25.000 евра

Фондација за одрживи развој Републике Српске "Прогресус" започела је реализацију првог Програма подршке владе Мађарске привреди у Републици Српској.

Пројекат подразумева додјелу бесповратних средстава домаћим фармерима - до 70 одсто субвенција за набавку нове механизације, опреме и алата мађарске производње, а пољопривредници ће моћи да остваре право на ова новчана средства у појединачном износу од 2.500 до 25.000 евра. Ради се о пројекту о којем су се у новембру прошле године договорили премијер Мађарске и српски члан Председништва БиХ Милорад Додик. Влада Мађарске одобрила је већ први дио средстава за директну подршку пољопривредницима из Српске у износу од 10.967.448.275 форинти из грантова који се односе на подршку мађарском извозу.

Република Српска се тако придружила групи од шест земаља у којима се већ неколико година реализује овај програм, међу којима су и четири земље чланице Европске уније.

Програм подршке реализује Фондација за одрживи развој "Прогресус" из Бањалуке која је основана на иницијативу владе Мађарске, према моделу у државама у којима се већ реализују овакви и слични

програми. Крајњи циљ је јачање привредних односа између двије пријатељске земље кроз повећање ефикасности и конкурентности, развој технологије производње, боље коришћење капацитета, унапређење одрживости и пословања.

**РЕЗУЛТАТ
ДОГОВОРА
ДОДИКА
И ОРБАНА**

Фондација је 1. септембра 2022. године објавила јавни позив за додјелу ових бесповратних новчаних средстава за набавку пољопривредне

механизације, опреме и алата, а домаћи фармери могу да се до 15. октобра пријаве на јавни позив попуњавањем електронске апликације на званичној интернет страници "Прогресуса".

На њој се може наћи и списак произвођача и дистрибутера из Мађарске које препоручује ЦЕД - институција мађарског Министарства спољних послова и трговине одговорна за промоцију мађарског извоза и спровођење напора за економски развој.

УСЛОВИ ПОЗИВА

Како је појашњено, пријаву на овај конкурс могу да поднесу сва физичка и правна лица. Основни услов је да пољопривредници из Републике Српске и Брчког дистрикта буду уписани у Регистар пољо-

ПРИЈАВЕ

Подносиоцу пријаве не могу бити одобрена бесповратна средства уколико је он дао лажне и погрешне податке или уколико у вријеме подношења пријаве има досјели дуг према банци дужи од 90 дана.

Такође, биће одбијене и оне пријаве фармера за које се утврди да немају земљиште уписано у РПГ, али и уколико подносилац није измирио досјеле обавезе по основу пореза, доприноса и такси или накнаде за противградну заштиту за 2021. годину у складу с прописима о противградној заштити. Пријаве неће бити разматране ни за она лица која су у вријеме доношења одлуке о додјели бесповратних средстава високи функционери Српске или Брчког дистрикта, или институција БиХ, градоначелник, начелник општине, високи функционер развојних агенција у власништву државе.

привредних газдинстава и да кроз овај програм помоћи желе да купе пољопривредну механизацију, опрему или алате мађарске производње. Коначну одлуку о додјели бесповратних средстава доноси мађарска непрофитна мрежа за економски развој централне Европе.

Трошкови исказани у пријави морају да буду у складу с тржишним цијенама одређеним на реалан и економичан начин према тренутним тржишним условима, водећи рачуна о принципу доброг финансијског управљања и усклађености с реалном тржишном цијеном.

Механизација, опрема и алати који су предмет набавке морају бити произведени у Мађарској. Корисник је дужан доказати мјесто поријекла механизације, опреме и алата увјерењем произвођача или дистрибутера исказаним у понуди, а по потреби и на захтјев Фондације, сертификатом о поријеклу који је издала мађарска комора за привреду и индустрију.

Иначе, трошкови набавке укључују набавну цијену, цијену транспорта и доставе, царинске и трошкове пуштања у рад механизације, опреме и алата. Фондација задржава право да умањи прихватљиви трошак набавке узевши у обзир нормалну тржишну цијену уколико је трошак исказан у пријави на јавни позив произашао из понуде или уговора закљученог по цијени вишој од уобичајене тржишне цијене.

Такође, понуда за набавку механизације, опреме и алата који су дио пријаве мора да буде издата од правног лица које је независно од подносиоца пријаве на јавни позив. Рок за реализацију набавке механизације, опреме и алата је 30. септембар 2023.

ЛИЧНА СРЕДСТВА

Реализација набавке може се сматрати завршеном уколико је пројекат и фактички и финансијски завршен. Набавка је завршена у тренутку када су механизација, опрема и алати набављени у оквиру програма подршке испоручени и стављени у функцију, а финансијски је завршена када су у потпуности плаћени сви укупни прихватљиви трошкови.

Подносилац пријаве може поднијети укупно једну пријаву, која може да садржи неограничен број јединица набавке, чија појединачна нето вриједност износи минимално 500 евра.

Такође, најмање 30 одсто укупних прихватљивих трошкова набавке треба да буду сопствена новчана средства која мора да обезбједи корисник, односно апликант, који приликом подношења пријаве на јавни позив мора доставити и изјаву којом гарантује да располаже сопственим средствима у мјери која је довољна за финансирање најмање 30 одсто планиране набавке.

Сопствено учешће може се у потпуности или дјелимично обезбједити и из кредита, при чему се услов сопственог учешћа неће сматрати испуњеним уколико је кредит одобрен по другом основу или за друге намјене. Сопственим учешћем неће се сматрати државна или помоћ републичких органа и организација јавне управе, јединица локалне управе и самоуправе.

